

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Dani'el

Yolf ben Yosef

Dessau, 1808

|

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10270

דניאל ה

שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ולא להי כספא
 ודהבא גחשא פרזלא אעא ואבנא די לא חוין
 ולא שמעין ולא ידעין שבחת ולא להא די נשמתך
 בידה וכל ארתך לה לא הדרת: (כד) באבין מן
 קדמוהי שלים פסא די ידא וכתבא דגה רשים:
 (כה) ודגה כתבא די רשים מנא מנא תקל ופרסין:
 (כו) דגה פשר מלתא מנא מנא אלהא מלכותך
 והשלמה: (כז) תקל תקלתא במאונא והשתכחת
 חסיר: (כח) פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי
 ופרס: (כט) באבין אמר בלשאצר והלבשו לדניאל
 ארנוגא והמונבא די דהבא על צוארה והכרוו
 עלוהי די להנא שליט תלתא במלכותא: (ל)
 בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדיא:

ו

(א) ודרוש מדיא קבל מלכותא כבר שנין שתין

פירוש אבן יחייא

הוד והדר: (כד) מה שלכן חלפניו נשלח כף יד והכתב הלז רשס'
 (כה) וזהו הכתב אשר רשס' מנא מנא תקל ופרסין' זאת היא
 קריאת הכתב: (כו) ופירושו הוה מנא מנא וספר החלוקה זמן מלכותך
 והסלימו: (כז) תקל תקלת ונסקלת במאונים ונמצאת חסר: (כח)
 פרס פריסת ונסברה מלכותך ונתנה למדי ופרס: (כט) אז אמר
 בלשאצר סלביסו לדניאל חרגמן' ורציד זכב על צוארו: והכרוו

באור

לא הדרת' לא נתת הוד ושבת: (כד) שלי ח פסא די
 ידא, נשלח כף יד (רשי) רשים, חקק כמו רשום בכתב:
 (כו) מנא מנא מנא מנא אלהים פעמים ימי מלכותך וירא
 והנה שלמה וספחה מלכות בכל: (כז) תקל תקלתא,
 נשקלת לפניו במאונים ותמצא חסר מכל צד (מרשין): (כח)

כע וועדער זעהען, נאך הערן, נאך בעוואוסטזיין האבן
לאבפרייזטעסט, דען וואהרן גאטש אבר, אין דעסן הענדן
דיינע זעעלע איזט, אונד דער איבר אללע דיינע וועגע גע-
ביטהעט, פֿערעהרטעסט דוא ניכט. (כד) דאהער וואורדע
יענע האנד פֿאן איהם אכגעזאנדט, אונד דיזע שריפֿט אויפֿ-
געצייכעט. (כה) דיא אויפֿגעצייכעטע שריפֿט לויטעט
אלזא: מנא מנא תקל ופרסין. (כו) אונד פֿאל-
גענדעס איזט דיא בעדייטונג דער ווארטע: מנא:
גאטש האט דיינע רעגירונג בערעכעט אונד זיא צו
ענדע געהען לאסען. (כז) תקל: דוא וואורדעסט
אויף דער וואגע געוואָגן אונד צו לייכט בעפֿונדן. (כח)
פרס: דיין רייך ווירד דיר ענטריסן אונד מעדיען
אונד פֿערזיען צו טהייל ווערדן. (כט) אויף בלשאצ'ס
בעפֿעהל ווארד נון דניאל אין פורפור גקליידעט, זיין האלז
מיט איינר גילדנן קעטטע געשמיקט, אונד מאן מאכטע
עפֿענטליך פֿאן איהם בעקאנט, דאס ער איבר איין דריט-
טעל דעס רייכס דיא רעגירונג האבע. (ל) אין דערזעלבן
נאכט נאך וואורדע בלשאצ'ר, קעניג דער קאלדעער, אומס
לעבן געבראכט.

ך

(א) דאז רייך פֿיהל דריוש דעם מעדיער צו, אין איינעם
אלטער פֿאן צווייא אונד זעכציג יאהרען. (ב)

פירוש אבן יהי"א

עליו היותו שליט בשליש המלכות כי נכנסו דבריו צאוויו והול
עליהם. (ל) וצאופה הלילה בעצמה נהרג כלשאר כי אחד מטבדו
הכהו כדי למנוח סן צעיני מלך מדי ופרס.

ך (א) ודריוש המדי קבל המלכות ההוא בהיותו בן ששים ושנים
באור

פרס, פרסין לשון רבים על פריסת מלכותך ועל עם פרס
ומדי לוכדיך. (ל) בה בלילא, עיין הקדמה.

ך (א) ודריוש, פה מתחלת פרשה ויו לפי רוב ספרי
דניאל אשר לפנינו הנדפסים בלשון עברי, זאף שלפי

דניאל

דעם דרייש וואר עס געפֿעלליג, הונדערט אונד צוואנציג
זאטראפען אין זיינעם רייכע אנצושטעללען, וועלכע אין
דען פראפֿינצען צערשטרייעט זיין זאללען. (ג) איבער
דיזע זעטצטע ער דרייא גראספֿעצירע (פֿאן וועלכען
דניאל איינער וואר), דענן דיזע זאטראפֿן רעכענשאפֿט
געבן מוסטען, דאמיט דער קעניג קיינען שאדען ליירע.
(ד) נון איבערטראף דניאל אללע פֿעצירע אונד זא-
טראפען, (דא ער איינעס פֿארציגליכען גייסטעס וואר)
אונד דער קעניג וואר שאהן דארויף בעראכט, איהן דעם
גאנצען רייכע פֿארצוזעטצען. (ה) צוואר ווינשטען יענע
פֿעצירע אונד זאטראפען אין דעם בעטראגען דניאל'ס,
פֿאן זייטן דער שטאאטספֿערוואלטונג אירגענד איינע בע-
שולדיגונג אויפֿצופֿינדן; זיא קאנטן איהם אכר וועדר איי-
נעס פֿערברעכענס, נאך איינר בשולדיגונג צייהן; דא ער
זעהר טרייא וואר אונד זיך קיינר נאכלעסיגקייט נאך זאנסט
איינעס פֿעהלערס צו שולדן קאממן ליס. (ו) יענע שפרא-
כען דאהער: וויר ווערדן אויף דניאל קיינע בשולדיגונג
פֿינדן, פֿינדן וויר זיא ניכט אין אנזעהונג זיינער רעליגיאן.

פירוש אבן יחיאל

שנים (ב) שפר קדם דרייש וגומר נראה טוב צעני דרייש
להקי' על המלכו' מהם ועשרים שנים כי חלק מלכותו לחקי' המלה
והפקיד על כל חלק ער אחד. (ג) ועל כלם מנה והפקיד שלשה
אדונים אשר דניאל היה אחד מהשלשה למען שהשנים המלה יתנו
שבזון מכל עניני ופרטי המלכות לאדונים המלה. והמלך לא יהיה
כזוק בטורח ידיעת כל הפרטים. והדברים הכוללים ידע על פי אלה
השלשה והדבר הקשה צם ישכחט הוא ויזה צו רצונו. (ד) אז דניאל
היה מתגבר ומתגבר על האדונים חזירו ועל השנים משועבדיו. וזה

באור

ענינו פסוק זה עוד נמשך לפרשה ה' מדיא, עיי' הקדמה.
ק ב ל מלכותא, אזי התחילה מלכות פרס ומדי ובטלה
מלכות בבל. (ג) ועלא מנהון, למעלה מאלה. טעמא,
עצה וחשבון. (ד) מתנצתה עבור חריצתו ואמונתו במלאכתו

ותרתיין: (ג) שפר קדם דרויש והקים על-מלכותא
 לאחשדרפניא מאה ועשרין די להון ככל-מלכותא:
 (ג) ועלא מנהון סרכין תלתה די דניאל חר מנהון
 די להון אחשדרפניא אליו יהבין להון טעמא
 ומלכא לא-להוא נוק: (ד) אבין דניאל דנה הוא
 מתנצח על-סרכיא ואחשדרפניא כל-קבל די-
 רוח יתירא בה ומלכא עשית להקמותה על-כל-
 מלכותא: (ה) אבין סרכיא ואחשדרפניא הוו בעין
 עלה להשכחה לדניאל מצד מלכותא וכל-עלה
 ושחיתה לא-יכלין להשכחה כל-קבל די-מהימן
 הוא וכל שלו ושחיתה לא השתכחת עלוהי: (ו)
 אבין גבריא אלך אמרין די לא נהשכח לדניאל

פירוש אכן יחייא

לא מצד גאווה שהיה צו שהיה מכון להשפילס רק כי להיו שוח
 אלהי היה צו מיותר עליהם לכן בכל מעשיו היה מנצח מהם והיה
 מתגבר עליהם. מה שלכן המלך חשב להקיל הוה לצדו על כל המלכות
 כאשר עשה כדעה ליוסף. (ה) ולכן המדונים והשרים מכני הקנאה
 היו מנצחים למצות עלילה על דניאל בהנהגת המלוכה כדי להלשינו
 למלך שחינו מנצח בכל דרכיו וכמוהו כמוהם אשר לפעמים ייטבו
 ולפעמים ירעו. (ו) וזהו שאלו מנצחו לו עלה בהנהג' המלכות
 לכן הסכימו לנצחה צדו אלוהו כדי להטבירו על דתו. צמטס שלפ
 ינצל מאחד משעים. אם שיטצור על דת אלוהו ולטון ההוה לא ינצחיהו

באור

התנשא עצמו על כל השרים. (ה) הוו בעין עלא תואנה
 היו מבקשים מדניאל למצא דבר התרשלות כמשפטו.
 ושחיתה, דבר משחת. שלו, שגגה. וי"א שלו רישול
 כמו לא תשלה לא תתשל (מר' סעדי) וכן מתורגם. (ו)
 להן השכחנא עלוהי, אבל נמצא עליו עלילה ע"י תורת

דניאל ו

דָּגָה כָּל-עֵלָה לְהֵן הַשְּׂכַחְנָא עֲלוּהֵי בְּדַת אֱלֹהֵיהּ:
 (ו) אֲבוּן סָרְכִיָּא וְאַהֲשֵׁדְרַפְנִיָּא אֱלֹן הַרְגִּישׁוּ עַל-מַלְכָּא
 וְכֵן אֲמַרִין לֵה דְרִיּוּשׁ מַלְכָּא לְעֵלְמִין חַיִּי: (ח) אֲתִיעֲטוּ
 כָּל אֲסָרֵי מַלְכוּתָא סַגְנִיָּא וְאַהֲשֵׁדְרַפְנִיָּא הַדְּכַרִּיָּא
 וּפְחֹתָא לְקִיָּמָה קִים מַלְכָּא וּלְתַקְפָּה אֲסָר דִּי כָּל-
 דִּי-יִבְעָא בְּעוּ מִן-כָּל-אֱלֹהֵי וְאַנְשׁ עַד-יוֹמִין תְּלַתִין
 לְהֵן מִנְהּ מַלְכָּא וְתַרְמָא לְגַב אַרְיוּתָא: (ט) בְּעֵן
 מַלְכָּא תְקִים אֲסָרָא וְתַרְשֵׁם בְּתַבָּא דִּי לֹא לְהַשְׁנִיָּה
 בְּדַת-מְדֵי וּפְרַס דִּי-לֹא תַעֲדָא: (י) כָּל-קַבְל
 דְּגָה מַלְכָּא דְרִיּוּשׁ רִשֵׁם בְּתַבָּא וְאַסְרָא: (יא) וְדַנְיָאֵל
 בְּדֵי יָדַע דִּי-רִשִׁים בְּתַבָּא עַל לְבִיתָהּ וְכַיִן
 פְּרַתִּיחֵן לֵיה בְּעַלְיִרְתָּהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם וּזְמַנִין
 הַזְּרִתָּא בְיוֹמָא הוּא אֲבָרַךְ עַל-בְּרֻכּוּהֵי וּמְצַלָּא
 וּמִרָא קַדָּם אֱלֹהֵהּ כָּל-קַבְל דִּי-הוּא עֶבֶד מִן-קַדְמַת
 דְּגָה: (יב) אֲבוּן גְּבַרִיָּא אֱלֹהֵי הַרְגִּישׁוּ וְהַשְּׂכַחְוּ לְדַנְיָאֵל
 פִּירוּשׁ אַבְן יַחִיָּא

עוד * ואם שיעבור על דת המלך ובעונש הסטח שהוא יומת * (ז)
 וזאת היא הטעם כי נאספו המדונים והשרים לפני המלך * (ח) ואמרו
 לו איך נתיעצו כל סרבי המלכות לנדוד נדר למלך ולחוק איסור שכל מי
 שישאל שאלה מן כל אלוה ואינושי עד שלשים יום רק חמך המלך יושלך
 לגוב חריות * והראו לו כי היו עושים זה לטוב למלך למען כלם יראו
 מלפניו לפחות חדש ימים ויסחר להם הרוש' שהוא מהעבודה ההיא כל
 ימי חייהם * (ט) ועתה המלך קיים האיסור ופרשום בכתב שלא

באור

אלהיו (מרשי') (ז) הרגשו, התחברו כמו נהלך ברגש
 (מראבע') (ח) אתיעטו, נתיעצו כמו עטה ושעם לקימא
 קים מלכא, להחזיק בדת מלך, כיון שמלך חדש מארץ
 נכריה אתה ועוד ממלכתך רופפת בידך לכן צריכה היא
 חזוק ותקף * אסר' כמו לאסור אסר כלומר אסור חזק

(ז) נון פֿערוואַממעלטן דיא פֿעצירע אונד זאטראפן זיך בייא
 דעם קעניגעי צו דעם זיא אלוז שפראכן: לאנגע לעבע דער
 קעניג דריוש! (ח) דיא זעמטליכן שטאאטסרעטהעי אַגאַ'סי
 זאַטראפן דעפֿטערדארע אונד פֿאַשן זינד איבעראיינגע
 קאממן דאס צור בעפֿעסטיגונג דער רעגירונג איין שארפֿר
 פֿערבאַט ערגעהן מעגע: דאס יעדערמאן דער בינגן דריי
 סיג טאגן אן איינן גאטט אדער מעגשן (מיט אויסנאהמע אן
 דיק א קעניג!) אירגענד איינע ביטטע טהוע, אין דיא
 לעווען גרובע געוואָרפֿן ווערדע. (ט) בעשטעטיגע א
 קעניג! דאהער דיין פֿערבאַט אונד אונטערצייכע דאז עדיקט
 דאמיט עס אונאבענדערליך זיא, נאך דעם אונפֿערבריקלי
 כען פֿערזישן אונד מעדישן געזעטצע. (י) דעם צופֿאלגע
 אונטערצייכעטע דער קעניג דריוש דאז עדיקט דזעס פֿער
 באטס. (יא) אלס דניאל דיא אויספֿערשיגונג דזעס עדיקטס
 פֿערנאהם גינג ער אין זיין הויז (אויף דעס זעללער ווארן
 דיא פֿענסטער נאך דער געגענד ירושל'ס הין געעפֿענעט)
 פֿיל דרייא מאל דעם טאגעס אויף זיינע קניע, בעטעטע
 צו גאטט אונד דאנקטע איהם וויא ער פֿאַן יע הער צו
 טהון פֿלעגטע. (יב) נון דראנגן יענע מעננער בייא דניאל
 איין אונד פֿאַנדן איהן בעטענד אונד פֿלעהענד פֿאַר זיינע

פירוש אבן יהייא

ישתנה הדת לנו ויהיה כמו כדת פרס ומדי אשר לא תעבור. (י)
 ומפני זה המלך דריוש רשם הכתב והאסר. (יא) ודניאל קף כי ידע
 שנרשם הכתב מפני זה לא נמנע מלהתפלל לחלויו ובה לביתו מקום
 אשר בחדרו חלונות פתוחות היו שם נגד ירושל' ופעמים שלם היה כורת
 על ברכיו ומתפלל ומול' לפני אלוהו כאשר היה עושה מקדם. (יב)
 וכן המנשים החלה נחמסו ומחמו דניאל מתפלל ומתחנן לפני אלוהיו

באור

ואמיץ תצוה לאנשי מלכותך יתרמא לגוב אריותא
 יושלך לבור אריות מקום הושלך שמה בני מות. (ט) די
 לא תעדא חוק ולא יעבור. (יא) וכויין פתיחין וגו',
 חלונות פתוחות לו בעליותי ברך וגו' כרע על ברכיו

דניאל 1

גאטטע (יג) הירויף טראטן זיא פֿאר דעם קעניגע הין
אונד רעדעטן מיט איהם פֿאן דעם פֿערבאטע וויא פֿאלגעט:
האסט דוא אָ קעניג! ניכט איין פֿערבאט אונטערצייכנעט,
דאס יעדערמאן דער בינן דרייסיג טאגן אן איינן גאטט
אדר מענשן (אויסגענאממן אן דין אָ קעניג!) איין געבעט
פֿערריכטן ווירד אין דיא לעווען-גרובע געווארפֿן ווערדע?
— דער קעניג ערווידערטע: דיא זאכע איזט וואהר, אונד
נאך מעדישן אונד פֿערזישן געזעטצן אונפֿערבריקליך (יד)
נון פֿוהרן יענע פֿארט: דניאל, איינער דער געפֿאנגענען
יודן אַכטעט ווערד דיינן בעפֿעהל נאך דאז אונטערצייכנעטע
פֿערבאט, זאנדערן פֿערריכטעט זיין געבעט דרייא מאל
דעם טאגעס (טו) אלס דער קעניג דיזעס הערטע, מיס-
פֿיל עס איהם זעהר, אונד נאהם זיך פֿעסט פֿאר, דניאל
צו רעטטן. ביס צום אונטערגאנג דער זאננע גאב ער זיך
צוואר מיהע, איהן פֿרייא צו שפרעכן; (טז) אלליין דיא
מעננער דראנגן אין דען קעניג זעהר אונד שפראכן: דוא
ווייסט עס אָ קעניג! דאס נאך מעדישם אונד פֿערזישם גע-
זעטצע יעדעס געבאט אדער פֿערבאט, דאז פֿאם קעניגע
בעשטעטיגט איזט, אונאכענדערליך זייא (יז) נון בע-
פֿאהל דער קעניג, דאס מאן דען דניאל האלע, אונד איהן
אין דיא לעווען-גרובע ווערפֿע; צו דניאל אבר שפראך ער:
דער גאטט, דעסן דיהנטעס דוא דין בעפֿליסן, רעטטע

פירוש אכן יחייא

(יג) ואז נקרבו ואמרו לפני המלך על אשר המלך הלח חסר כתבת
שכל איש שיסחל מן כל חלוקה או חינושי דבר רק חמך עד שלשים יום
שיושלך לגוב אריות. טנה המלך אמת הדבר וכדת פרס ומדי אשר לח
יעבור (יד) אז פנו ואמרו לו כי דניאל חף שהוא מן בני הגולה
שיהודה מה שלכן היה ראוי להיות נכנס לח טסה חסינות חמך המלך

באור

והתפלל והודה לאלהיו כמו שעשה קודם לכן (יג) ואמרין
גו' על אשר, ומדברים עם המלך על דבר מצותו ואסורו.
יציבא מלתא, אמת הדבר: (טו) שגיא באש עלוהי

בָּעֵה וּמִתְהַנֵּן קֶדֶם אֱלֹהֵיהֶם: (יג) בְּאֲדִין קָרְבוּ וְאָמְרוּ
 קֶדֶם-מַלְכָּא עַל-אֲסֹר מַלְכָּא הֲלֵא אֲסֹר רִשְׁמַת
 דִּי כָל-אֲנָשׁ דִּי-יִבְעָא מִן-כָּל-אֱלֹהֵי וְאֲנָשׁ עַד-
 יוֹמִין תְּלַתִּין לְהֵן מִנְּךָ מַלְכָּא יִתְרַמָּא לְגֹב אַרְוֹתָא
 עֵנָה מַלְכָּא וְאָמַר יִצְיִבָּא מְלַרְתָּא כְּדַת-מְדֵי וּפְרַם
 דִּי-לָא תַעֲרָא: (יד) בְּאֲדִין עֵנּוּ וְאָמְרוּ קֶדֶם מַלְכָּא
 דִּי דְנִיָּאל דִּי מִן-בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד לָא-שָׁם עַלֶּיךָ
 מַלְכָּא טַעַם וְעַל-אֲסֹרָא דִּי רִשְׁמַת זִמְנִין תְּלַתִּיה
 בְּיוֹמָא בְּעָא בְּעוּתָהּ: (טו) אֲדִין מַלְכָּא כְּדֵי מְלַרְתָּא
 שְׁמַע שְׁנִיָּא בְּאִשׁ עֵלוּהִי וְעַל דְנִיָּאל שָׁם כָּל
 לְשִׁיזְבוּתָהּ וְעַד מְעַלֵּי שְׁמִשָּׂא הוּא מִשְׁתַּדֵּר לְהַצְלוּתָהּ:
 (טז) בְּאֲדִין גְּבַרְיָא אֱלֶךְ הִרְגִּישׁוּ עַל-מַלְכָּא וְאָמְרוּ
 לְמַלְכָּא דַּע מַלְכָּא דִּי-דַת לְמְדֵי וּפְרַם דִּי-כָל-
 אֲסֹר וּקְיָם דִּי-מַלְכָּא יְהֻקִּים לָא לְהַשְׁנִיָּה: (יז) בְּאֲדִין

פירוש אבן יהי"א

ולא מהכתב חסר רשמית ושלש פעמים ציום מנקה נקטתו הידועה
 מאלוהיו (טו) אז המלך כששמע הדבר וירע מאד צעיקו בעבור
 דניאל שהיה מוכב חותו ועליו שם לב להצילו ועד זה השמש היה
 משתדל להצילו (טז) וזו האנשים האלה נקצנו על המלך ואמרו
 אליו דע כי יש דת לפרס ומדי שכל חסר וקיום שיקיים המלך חן להשיב
 (יז) מה שהונרך המלך להרשות שישליכו לדניאל בגוב אריות וחמר
 אליו חלהיך חסר חסר עובד אליו עמיד ואף צומן כזה שמת נכסך נכסך

באור

מאד הרע לו כי אהב דניאל בכל לבו שם בל, שם לב
 בהפך התיבה וי"א כמו מדה בליוהלך (עזרא ד, כ) שאמרינן
 עליה בנדרים מדה זו מנת המלך בלו זו כסף גלגולתא
 והלך זו ארנונא משתדר, משהדל בחלוק דטלנרת
 כמו ואלו וארו שטעם שניהם וחנה (טז) הרגישו

דניאל 9

מִלְכָּא אָמַר וְהִתִּיּוֹ לְדַנְיָאֵל וְיָרְמוּ לְגַבְּא דִּי אַרְיוֹתָא
עֲנֵה מִלְכָּא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל אֱלֹהֵךְ דִּי אֲנִתָּה פְּלַח-
לָהּ כְּתַדְרִירָא הוּא יִשְׁוֹבְכָךְ: (יח) וְהִיתִימֵת אֲבָן חֲדָה
וְשָׁמַת עַל-פֶּס גַּבְּא וְחַתְמָהּ מִלְכָּא פְּעֻקְתָּהּ וּבְעֻקְתָּהּ
בְּכַרְבְּנוּהִי דִּי לֹא-תִשְׁנָא צְבוּ בְּדַנְיָאֵל: (יט) אַדְוִין
אַזְל מִלְכָּא לְהִיכְלָהּ וּבְרַת טוֹת וּדְחֹן לֹא-הִנְעֵל
קְדָמוּהִי וְשִׁנְתָּהּ גְּבַרַת עֲלוּהִי: (כ) בְּאֲדִין מִלְכָּא
בְּשַׁפְּרָפְרָא יָקוּם בְּנִגְתָּא וּבְהַתְּבַהֲלָהּ לְגַבְּא דִּי-
אַרְיוֹתָא אַזְל: (כא) וּבְמַקְרָבָהּ לְגַבְּא לְדַנְיָאֵל בְּקַל
עֲצִיב וְעַק עֲנֵה מִלְכָּא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל דַּנְיָאֵל עֲבַד
אֱלֹהָא חַיָּא אֱלֹהֵךְ דִּי אֲנִתָּה פְּלַח-לָהּ כְּתַדְרִירָא
הִיכִיל לְשִׁוְבוֹתְךָ מִן אַרְיוֹתָא: (כב) אַדְוִין דַּנְיָאֵל
עִם-מִלְכָּא מִלְל מִלְכָּא לְעֵלְמִין חַיִּי: (כג) אֱלֹהֵי
שְׁלַח מִלְאַכָּה וּסְגַר פֶּס אַרְיוֹתָא וְלֹא חֲבַלּוּנִי כָּל-
קַבֵּל דִּי קְדָמוּהִי וְכוּ הִשְׁתַּכַּחַת לִי וְאַף קְדָמִיךָ מִלְכָּא

פִּירוּשׁ אֲבָן יַחֲיָא

כְּדִי לְעַזְרוֹ הוּא יִזְלֵךְ: (יח) וְהוֹצֵאסָ אֲבָן חֲדָה וְהוֹסַמָּה עַל כִּי הַצַּחַר
וְיַחַתְמָהּ הַמֶּלֶךְ בְּטַבְעוֹ וּבְטַבְעֵי כָּל גְּדוּלוֹי אֲשֶׁר עַל יַסְתַּנָּה רִצּוֹן בְּדַנְיָאֵל
כִּי חֲשָׂהוּ מִן הַמֶּלֶךְ אִזְ אֲשֶׁר חֲשָׂהוּ יַסְתַּנָּה מִהַרְצוֹן הַהוּא וְיוֹצֵאָהּ מִשֶּׁס
אִם אֲוִלֵי לֹא יָמוּת כָּל כֶּךָ בְּמַהֲרָה: (יט) אִזְ הֵלֶךְ הַמֶּלֶךְ לְהִיכֵל וּלְן
בְּתַעֲנִית * וְכִלֵי זֶמֶר כַּחֲשַׁפְט הַמַּלְכִּים לֹא הֵבִיא לַכְּנִיּוֹ וּשְׁנֵתוֹ נִדְדָה עֲלוּי

בְּאוּר

כְּמוֹ לְמַה רָגִשׁוּ גּוֹיִם. (יח) וְחַתְמָה מִלְכָּא בְּעֻקְתָּהּ *
הַמֶּלֶךְ חַתֵּם טַבְעָהּ וְחַתְמָהּ עַל פִּי הַבּוּר * דִּי לֹא תִשְׁנָא
צְבוּ, שְׁלַח יַסְתַּנָּה רִצּוֹנוֹ מִפְּנֵי רִצּוֹנָם וְתַאוֹתָם בְּדַנְיָאֵל,
(יט) וּבַת טוֹת, לֹן בְּתַעֲנִית וּלְן מַחַרְגְּמִינָן וּבַת * טוֹת,
תַּעֲנִית כְּדַאמְרִיגָן כָּל חַלְמָא בְּלֹא טוֹת * וּדְחֹן * שׁוֹלְחָן

דיך (יח) מאן בראכטע איינן שטיין, לעגטע איהן אויף
 דיא מינדונג דער גרובע, אונד דער קעניג פֿערזיגעלטע איהן
 מיט זיינס אייגענען זיגל אונד דעם זיגל זיינר גראסק, דאמיט
 ניכט נאך מעהר מוטהוויללע אן דניאל פֿעראיכט ווירדע.
 (יט) דער קעניג בעגאב זיך הירויף אין זיינן פאללאסט, מאן
 ריכטעטע קיינע טאפֿל פֿיר איהן אן, זאנדרן ער לעגטע
 זיך אונגעגעסן נידער אונד האטטע איינן אונרוהיגן שלאפֿ.
 (כ) מיט דעם אנברוך דער מארגענרעטהע שטאנד דער
 קעניג אויף אונד בעגאב זיך איילענדס צור לעוון-גרובע.
 (כא) אלס ער נאהע אן דער גרובע וואר, ריף ער דעם דניאל
 מיט טרויריגער שטימומע צו: דניאל! דיהנער דעם לעבענ-
 דיגן גאטטעס! וואר אויך יענער גאטט, דעסן דיהנסטעס
 דוא דיך בעפֿליסן, זא מעכטיג, פֿאן דען לעוון דיך צו
 רעטטן? (כב) דניאל אנטווארטעטע דעם קעניגע: לאנגע
 לעבע דער קעניג! (כג) גאטט האט איינן ענגעל געזאנדט,
 דער דען ראכן דער לצוון פֿערשלאס, דאס זיא מיד'ניכט
 בעשעדיגט האבן: דען פֿאר איהם ווארד איך אונשולדיג
 בעפֿונדן, אונד אויך געגן דיך, א קעניג! האנדעלטע איך

פירוש אבן יהי"א

ויהיה דחון מלשון מדוה כי הניגון משמח הנפש (כ) ואז המלך
 השכים צהאיר השמר והלך צמהירות לגוב אריות (כא) ובהתקרבו
 לבור קרא צצטקה לדניאל צקול מר צאומרו דניאל עבד החלשים חיים
 אלהיך אשר אתה עובד אליו תמיד היה יכול להצילך מהאריות (כב)
 אז דניאל ספר למלך ואמר (כג) אלהי שלם מלחכו וסגור כי האריות
 ולא הויקוני יטן כי לכניו נמצא זכות אלי ואף לפניך המלך רעה

באור

במשנה - כך פתרו דונש לא הביאו לפניו שולחן לאכול
 (רשי) ולדעת קצת כמו הדון כלומר לא הובאו מיני
 זמר ושירים אצל השולחן כמשפטם (כ) בשפר פראי
 בשחר כמו ברוחו שמים שפרה בנגהא, בשרם יאיר
 היום (כג) זכו השתכחת לי, נקי כפים מצא אותי
 חבולה וגו', פשע והשחתה לא עשיתי, כי שחת עמך

דניאל ו

אונשטרעפליך: (כד) דראב פרייעטע זיך דער קעניג זעהר
אונד בעפאהל, דען דניאל אויס דער גרובע העראויף צו
האלן. מאן בראכטע איהן הערויף אונד פאנד ניכט דיא
מינדעסטע פערלעטצונג אן איהם, ווייל ער פערטרויען
אויף זיינן גאטט האטטע. (כה) אויף בעפעהל דעס קע-
ניגס ווארדן יענע מעננער הערבייאגעפיהרט, דיא דען
דניאל פערליימדעט האטטן. מאן ווארף זיא נעכסט איהרן
ווייבערן אונד קינדערן אין דיא לעווען = גרובע, אונד קיים
האטטן זיא דען באדן דער גרובע עררייכט, אלס שאהן
דיא לעוון זיך איהרער בעטעכטיגטן אונד איהרע געביינע
צערמאלטן. (כו) דא שריב דער קעניג דרוש אן אללע
פעלקר אונד נאציאנן, דיא אויף דער גאנצן ערדע וואהנן,
אין איהרן שפראכן: אייער וואהל ווערדע ערהעהט! (כז)
איך בעפעהלע הירמיט, דאס מאן אים גאנצן אומפאנגע
מיינעס רייכס פאר דעם גאטטע דניאל'ס ערציטערע אונד
עהרפֿורכט האבע; דען ער איזט איין לעבענדיגער, עוויג
דויענדער גאטט, דעסן רעגירונג קיינן אכברוך ליידעט,
אונד דעסן געוואלט עוויג דויערט. (כח) ער שיטצעט
רעטטעט, טהוט וואונדער אונד צייכן אים היממעל
אונד אויף דער ערדע, ער, דער דען דניאל פאן דען לעוון
גערעטטעט האט. (כט) דיוס דניאל גינג עס וואהל,
וועהרענד דער רעגירונג דרוש'ס אונד כורש'ס דעס פערזערס.

פירוש אבן יחייא

לא עשיתי: (כד) אז המלך שמח מאד ולדניאל אמר להעלות מן גוב
האריות והועלה מן הצור ושם נזק לא נמצא בו כי החמין צאלוהו.
(כה) וזה המלך שיוצאו שם האנשים ההם שהלשינו לדניאל והוסלכו
לצור הם וצניהם ולא הגישו לתחתית האריות וכל עצמותיהם שצרו כי
היו רעבי גם לחמין. (כו) וזה דרוש כתב לכל העמים והחומות
והלשונות וגומר. (כז) מלפני נתנה דת שכל ממסלת מלכותי יהיו

באור

מתרגמינן ארי חבילו עמך: (כד) שגיא טאב עלוהי
מאד הוטב בעיניו. והסק, והועל כמו אסק שמים.
חבל, מום. די הימן, יען כי האמין באלהיו. (כה)
די אכלו קרצוהי, אשר הלשנוהו שכל המלשין את חכירו

חבולה לא עבדת: (כד) בארין מלכא שניא
טאב עלוהי ולדניאל אמר להנסקה מן-גבא והסק
דניאל מן-גבא וכל חבל לא השתבח בה די הימן
באלהה: (כה) ואמר מלכא והיתיו גבריא אלק די-
אבלו קרצוהי די דניאל ולגב אריותא רמו אנון
בניהון ונשיהון ולא מטו לארעית גבא עד די שלטו
בהון אריותא וכל-גרמיהון הדקו: (כו) בארין דריגש
מלכא כתב לכל-עממיהא אמיה ולשניא די-דארין
בכל-ארעא שלמכון ישנא: (כז) מן קדמי שים טעם
די בכל | שלטן מלכותי להון ואעין ודחלין מן-קדם
אלהה די דניאל די הוא אלהא היא וקים | לעלמין
ומלכותה די-לא תתחבר ושלטנה עד-סופא:
(כח) משיזב ומצל ועבד אתין ותמהין בשמיהא
ובארעא די שזיב לדניאל מן-יד אריותא: (כט)
ודניאל דנה הצלה במלכות דריגש ובמלכות כורש
פרסאה:

פירוש אבן יחייא

סרדים וירמים חלפני מלכי דניאל אשר הוא מלכים חיים וקיים לעולם
ומלכותו לא תשחת וממסלתו עד סוף העולם. (כח) והוא סודה ומציל
ועושה חוקות ונפלאות בשמים ובארץ אשר הציל לדניאל מגוב אריות.
(כט) ודניאל מכני זה הצליח יותר מקודם במלכו דריוש. ואחר כך
במלכות כורש הפרסי אשר היה סתן דריוש וירש המלוכה אחריו.

באור

כאלו הורגו ושוחטו דתנן קרצו ומירק אחר השחיטה (מר'
סערי') ולא מטו לארעית גבא, לא הגיעו לתחתיות
הבור. גרמיהון עצמותם כמו חמור גרם. (כד) מן
קדמי וגו', מלפני נגזרה גזירה. זאעין ודחלין, פוחדים
ויראים את אלהי דניאל. (כח) אתין ותמהין, אותות
ומופתים. (כט) במלכות דריוש ובמלכות כורש, עיין
הקדמה.